

Επιτομή 2. Δελτίου:
Αθήναι 1892
ν. 86-91.

Ἡ Π ε ρ ί σ τ α σ ι ς . Ἀμιλλᾶται νῦν μετὰ τῶν σπουδαίων πόλεων τῆς νῦν μεσημβρινῆς Θράκης καί μετ' αὐτῶν πρωταγωνιστεῖ/ ὡς κατὰ τὴν ἑλληνικώτατην ἐποχὴν καθ' ἣν κατὰ τὸν Σκύλακα περιεκοσμεῖτο καί ὑπὸ φρουρίου. Τό ὄνομα αὐτῆς ποικίλως σχολιάζεται κατὰ ἐποχάς, διότι Τειρίστασιν λέγει ὁ ῥηθεῖς Κορυανδεύς (3), Τηρίστασιν ὁ Δημοσθένης (92) ἐκεῖνος καί ὁ Πτολεμαῖος (93) - ἴσως ἐκ Τειρίδος ἡγεμονίδος ἧς ὁ θρόνος ἴστατο ἐνταῦθα παλαιότερον, Τήρης δέ ὄνομα θρακικόν ὡς ἐλέγετο καί ὁ πατήρ τοῦ Διονυσίου τοῦ γραμματικοῦ πρό Χριστοῦ.- Τηρίστασιν δέ λέγει αὐτὴν καί Βυζαντινός συγγραφεὺς (94), Περίστασιν δέ οἱ ἐπισκοπικοί κατάλογοι καί διὰ ἀρχιερατικοῦ θρόνου ἦν ἐστολισμένη, ἐνῶ ἀφανής ἡ νῦν μητρόπολις αὐτῆς. Περίστασιν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ δὲ τοῦρκοι Ζάρ-κίοϊ· σφάλλεται ὁ Κίπερτεις τὸν χάρτην αὐτοῦ γράφων εἰς τὴν θέσιν ταύτης Περιστέρας, ἵνα οὔτε χωρίον ἐγγύς καί μακρὰν ταύτης ὑπάρχει δι' ὀνόματος τοῦτο.

Ἐπὶ τῶν μέσων χρόνων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ Γ' δι' οἰκείων ἀναλωμάτων ἀνήγειρεν (94) αὐτήν.

Διάφοροι ἐπιγραφὴν κατὰ καιροῦς ἀνεκάλυφθησαν ἐν αὐτῇ καί περίξ, αἱ πλεῖσται ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καί ἰδιωτικόν δὲ χαρακτῆρα φέρουσαι· ἐπί μιᾶς τούτων βεβαιοῦται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ναὸς Ποντίας Ἀφροδίτης ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καί σώζεται καί ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη "...κρτα Δαίπου Ἀφρο... Ποντίᾳ εὐχὴν" ἐν τῷ ναΐδρι τῷ τροπαιοφόρῳ ἀνατεθειμένῳ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς παραθαλασσίας τῆς κωμοπόλεως ταύτης πρό τῆς μετωπίδος τοῦ κτιρίου τούτου εἰσὶν ἐκτιθέμενα μάρμαρα ἀρχαίου οἰκοδομήματος, κυρίως δὲ ἀνάγλυφον σπουδαῖον ὡς τέχνης καλῆς καί τεμάχιον τι κορωνίδος· διηγοῦνται δὲ οἱ ἐγχώριοι ὅτι, ὅτε ἐνεόδιμον τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο εὐρέθησαν τάφοι καί ἄλλα σημεῖα ναοῦ· λέγουσιν ἄλλοι ὅτι εἶνε ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ἄνευ ἀποδείξεων, ἄλλοι δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ ποῦ κεῖται ὁ τῆς Ἀφροδίτης; Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀνάγλυφον παριστᾶ ἄνδρα μετὰ γυναικός καί τόδε "Βενούλειος Σκύμνος τῷ πατρί Βενουλείῳ καί μητρὶ Βενουλείᾳ Ἀττικίλλᾳ" ἐπιτύμβιον· ἄλλη ἐν ἀχυρῶνι ἰδι-

ώτου ἐκ τῆς χωροθεσίας σαράϊ μετεφέρθη καί ταῦτα ἔχει : "ION L. TVTILIVS AVERVS" θεωρεῖται δέ ὡς βάσις ἀγάλματος Τιτιλίου Ἀντέρου εἰς τὴν θέσιν ἀναφέρειαν ἢ θρύσιν, παρὰ τὰ νοτιοδυτικά τῆς κωμοπόλεως καί αὐτῆς. "Ἐπὶ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Διοκλητιανοῦ καί Μαξιμιανοῦ Σεβαστῶν κἔ των ἐπιφανεστάτων Κεσάρων Κοσταντίου κἔ Μαξιμιανοῦ ἀγρουσετου λεινων ορει ἔως ᾧδε". Τό μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας Περιστάσεως δημῶδες ἱστορικόν πληρέστατα διασαφηνίζει· λέγεται λοιπόν ὅτι ὑπὸ τόν λόφον τοῦ παλατίου, τουρκιστί σαράϊ παῖρ ἐνυπάρχει πύρινος ποταμός κωλυόμενος διὰ χρυσῶν πυλῶν καί ἅμα διαρραγῶσιν αὐταὶ θέλει τρέξει καί πνίξει τὴν Περίστασιν· διὰ τούτων ἀλληγορικῶς νοῦσι τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἧς τὰ κάλλη θά ἀπαυρώσῃ τὰς τῆς νέας. Ἡ νέα κεῖται ἐπὶ ἐδάφους ὃ δεικνύει, ὡς νομίζουσιν οἱ ἐκεῖ σπουδαῖοι, ὅτι πρό ὀλίγων ἐτῶν κατεχώσθη, διότι ἀναμεινόμενον ἐστὶ μετ' ὀστρέων παρὰ τισὶ σημείοις· ἀλλὰ τοιαύτην γεωλογικὴν κατάστασιν ἔχει καί ἡ καλλιπολιτικὴ ἄκρα, ἀνήκει δέ εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν. Ἡμίσειαν ὥραν πρὸς τὰ βορειοδυτικά μεσογείως ἐπὶ τῆς θέσεως οἱ χάλικες, τσακῆλια νῦν, ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρωβύλλου καί πολλαμνημεῖα καί ἀρκετὰ ἐξωρύχθησαν, ἀλλ' ἤδη ὑπ' ἀμπελώνων στολίζονται καί πολίχνια καί φρούρια περίξ τῆς Περιστάσεως ἐσώζοντο (94) κατὰ τὸν μεσαιῶνα.

Ἡ νεωτέρα Περίστασις ἀμιλλᾶται κατὰ πολλὰ τῆμητροπόλει αὐτῆς, καί ὁδοὺς εὐρυχώρους, καί κοινὰ ἰδρύματα εὐκτιστα καί ἐπιβλητικά, μολον-ὅτι ἀπὸ τῆς θάλασσης δέν ἔχει ἄποσιν λαυπράν ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπέδου. Κοσμεῖται ὑπὸ ἑλληνικῶν 900 οἰκογενειῶν καί 80 τουρκικῶν· δέν ἔχει δέ συστηματικὴν ἀγοράν, ἐν τοσοῦτῳ σποράδην περί τὰ ἕκαστόν τριάκοντα καταστήματα ὑπάρχουσιν, ἃν τό κάλλιον δύναται ἵνα ἔγῃ φαινομένην περιουσίαν τριακοσίων λιρῶν, καί ἐκ τῶν εἰρημῶν εἰσὶ τριάκοντα δύο παντοπωλεῖα, εἴκοσι δύο καφεψεῖα, δώδεκα ὑφασματοπωλεῖα, δέκα πέντε οἰνω-νες, ἕξ χιλιάδων δέ χωρητικότητα ἕκαστος· καί τοι ἡ Περίστασις ἔχει δέκα ἀνεμομύλους, ἐν τοσοῦτῳ ἰδρύθη ἀξιόλογον ἐργοστάσιον ἀλεύρων δι' ἀτμομηχανῆς τοῦ Γεωργίου Ταυλαρίου, ἔχοντος μηχανικόν τόν εὐπαίδευτον υἱόν του Ἀγαμέμνονα· κάπως δέ ἐξέχει ὡς ἐκ τῆς πλατείας αὐτῆς ἡ ἀει-

λαριά λεγομένη μετά σμικρᾶς σωρείας ἐργαστηρίων, καί αὐτή ἢ παρα-
θαλασσία τῆς πόλεως ὑπό ὀλιγίστων στολίζεται ὡς καί δι' ἐκτενεστάτης
ξυλίνης ἀποβάθρας ἀπαραλλάκτου τῇ μυριοουτηνῇ.

Ναοὶ τρεῖς ἐνοριακοὶ περικοσμοῦσι τὴν κωμόπολιν ὁ ἀφιερωμένος τῇ
Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου ἐγερθεὶς κατὰ τὸ 1831 ἔχει λαμπρὸν κωδωνοστάσι-
ον (σφαῖρα) ὁ τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ ἀνιδρυθεὶς τὸ 1845 μετὰ κωδωνοστασίου·
καί ὁ τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ θεολόγῳ πρὸς τὰ βορειοανατολικά οἰκοδομηθεὶς
τὸ 1831 εἶνε σχέδιον καί λείψανον τῶν χαλεπῶν αἰώνων, περικαλλῆς καί
σεινός ἔσωθεν, ὑπόγειος δέ διότι καταβαίνει τις ἐντός αὐτοῦ διὰ δέκα
τριῶν βαθμίδων καί μόλις ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὸ οἰκοδόμημα ἔ-
χει δύο γεωμετρικῶν μέτρων ὕψος· ὁμοιος δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ νοτίᾳ ἑρά-
κῃ· ἦν μοναστήριον δέ ὁ ναὸς οὗτος καί περὶ ἔχει οἰκίαν τριώροφον
ἣτις χρησιμεύει καί ὡς ἐπισκοπεῖον καί ὀγκρᾶς τινάς. Διδόσσι δέ οἱ
περιστασηνοὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπιχορήγησιν ἐτησίαν ὀγδοήκοντα λίρας. Οἱ ὀ-
θημανοὶ ἔνουσι τέμενος εἰς ὃ ἀράκεται πλάτανος, ἧς ὀκτῶ ἄνδρες τὸν
κόρυμόν δὲν ἐναγκαλίζουσι.

Ἐξ φρασῶν τῶν σχολῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης καλλίσονες εἶνε τῶν
Περιστασηνῶν ὡς λίθιναι καί ἐπιπέδοι ἐνεοδημήθη δὲ τῶν ἀρρένων τὸ
1888, καί τῶν θηλέων τὸ 1886 καί φοιτῶσιν εἰς μὲν τὸ πρῶτον 230 παῖ-
δες, εἰς δὲ τὸ δεύτερον 160 κόραι καί ἡ μαθητεία εἰς τὸ ἀρρεναγωγεῖον
εἶνε ἑπταετής εἴστι τὸ δημοτικὸν καί τέλειον σχολαρχεῖον ἔστιν, εἰς
δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον πενταετής. Διδάσκουσιν εἰς μὲν τὸ τῶν ἀρρένων
τρεῖς, εἰς δὲ τὸ τῶν θηλέων δύο δι' ἐτησίου μισθοδοσίας 232 λιρῶν; αἵ-
τινες προμηθεύονται ἰδίᾳ ἐκ τοῦ τοπικοῦ φόρου (93). Καί ὡραίαν βιβλιο-
θήκην ἀποκτᾷ τὸ ἀρρεναγωγεῖον μετὰ τριακοσίων τόμων καί οὐδενός χειρο-
γράφου. Εἰς δὲ τὸ τουρκικὸν ἐκπαιδευτήριον εἰς διδάσκει πεντήκοντα
τέσσαρα ἄρρενα καί θήλας. Κατὰ τὸ 1860 ἀυγούστου πρώτην ἐκάθησαν ἐν-
ταῦθα ἑκατὸν τεσσαράκοντα οἰκίαι, τὸ 1865 ἰουλίου δέκα πέντε ἐπετεφρώ-
θησαν οἰκοδομήματα ἐννεμήκοντα, καί τὸ 1876 ἰανουαρίου εἴκοσι πέντε
ἐπυρπολήθησαν δέκα πέντε κτίρια.

Ἔδρα ὑποδιοικήσεως εἶνε ἡ Περίστασις ἀπαρτιζομένη ἐκ κωμῶν πεν-
τήκοντα ἔξ καί χωρίων, ἔξ ὧν πέντε καί δέκα ἔλαβε πρό τινος τὸ μυριό-

φυτον ὡς ἐλέχθη, ὥστε τὰ ἑλληνικά χωρία καί αἱ κωμοπόλεις Στέρνα, Ἡρακλείτσα, Δούπιδα, Γιαλτσίκι, Γιαγάτς, Γενί-κιοῖ ὑπάγονται εἰς τὴν διοίκησιν Περιστάσεως, ἣτις καί νῦν ἔχει τὸν δῆμον Ἀξακῆ καί τέως τὸν Ἑβρεσ δέν λέγονται δέ τὰ χωρία ὀνομαστικῶς καί ἀριθμητικῶς ἐνταῦθα διότι ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας περί ἧς ὁ λόγος.

Ἡ γεωργικὴ καί ἡ ἀμπελουργία εἶναι αἱ κυριώτεραι ἀσχολίαι τῶν Περιστασηνῶν καί ἄροτρα περί τὰ 250 εὐρίσκονται νῦν ἀλλὰ καί ἡ λεπτουργικὴ ἔχει ὀπαδούς ἕως τριακοσίους, καί κατ' ἔτος οὗτοι ἀποδημοῦσιν ὡς οἱ Μαδύτσοι εἰς τὴν βασιλεύουσαν πρὸς πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων· ἐνεκεν τοῦ ἀκροσφαλοῦς δέ ὄρμου τοῦ πολίσματος τούτου δέν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν θαλασσοπλοΐαν οἱ κατοικοῦντες καί μόνον ἕξ πέννας ἔχουσι τῶν πεντακοσίων κοιλῶν καί τρία πορθεῖα.

Οἱ Περιστασηνοὶ εἶνε Ἕλληνες φιλοπάτριδες, ρωμαεοὶ καί ὑψηλοί, φιλότιμοι καί εὐλαβεῖς πρὸς τὰ θεῖα καί ἀνθρώπινα, φιλομουσότεροι ὄλων τῶν συνεπαρχιωτῶν, ἀλλὰ δέν εἶνε φιλόξενοι ὡς ἐκ τῆς ὠραιότητος ἴσως τῶν γυναικῶν καί ζηλοτυποὶ κατὰ συνέπειαν, διότι αἱ Νηρηίδες τῆς Προποντίδος εἶνε Περιστασηναί· ὅθεν δικαίως ἐλατρεύετο ἐν ταύτῃ τό πάλαι καί ἡ θεὰ τοῦ κάλλους, ἡ Ἀφροδίτη.

Ὁ καλλίτερος γαμβρός ἔλαβεν, ὡς προῖκα νύμφης, διακοσίας λίρας, οἰκίαν καί ἀγρούς, ἧτοι ἕως ὀκτακοσίας. Ἐκλαίεν ἀπαρηγόρητα πρὸς ἐμέ ἱερεῖά τις ἐκ τῶν προϊκῶν διότι εἶχε τέσσαρας ἀγγελικὰς κόρας καί ὡς ἐκ τῶν προϊκῶν δέν ἠδύνατο ἵνα λάβῃ γαμβρόν ὁμηλικα τῆς θυγατρὸς, εἰμὴ τρυφερωτάτη νεᾶνις ἠναγκάζετο ὑπὸ τῆς εἰωαρμένης ἵνα δεχθῆ γερωντόπαιδα εἰς τὴν παστάδα.

Πανήγυρις ἐμπορικὴ κατ' ἔτος τελεῖται ἐν Περιστάσει, τὴν δεκάτην πέμπτην ἀυγούστου καί μέχρις εἴκοσι τρεῖς τοῦ ἰδίου διαρκεῖ ἐκ διαφορῶν μερῶν ὡς ἐκ τῆς αἰδεσσοῦ καί Καλλιπόλεως ἔρχονται ἔμποροι φέροντες ὑφάσματα, χάλκινα ἀγγεῖα πρὸς πώλησιν καί μεγάλη ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐκποίησις γίνεται ξηρῶν κουκουλίων μετάξης· ἰδρυέται ἡ ἀγορὰ αὕτη ἐν τῇ μεγάλῃ ὁδῷ τῆς κωμοπόλεως ἣτις κατὰ μέγα μέρος καταστόλιστος ὑπὸ οἰκίων ἔστι καί αὐτοὶ δέ οἱ ἐντόπιοι κλείουσι τὰ κατασπῆματα τῶν καί ποι-

οῦσι παραπήγματα ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνη ἔνθα τότε πληθὺς ἀναριθμητῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει· συνέγεια δὲ τῆς ἀγορᾶς ταύτης γίνεται ἐν τινὶ κώμῃ Καλύβια τοῦνομα. Τινὲς ἐκ τῶν ἐμπορευομένων αὐτόθι προμηθεύονται καὶ τι μεταλλικὸν ὕδωρ, ὃ μεταξὺ Λούπιδος καὶ Περιστάσεως ὑπάρχει, χρήσιμον εἰς τοὺς ἐκ δρματικῶν νοσημάτων πάσχοντας, καὶ καλεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ψωράγισμα, ἀφιερωμένον τῇ Ἐλεημοσύνῃ, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιστημόνων λέγεται ὅτι τὸ ὕδωρ περιέχει θεῖον, σίδηρον, μαγνησίαν καὶ ἄλλα· πρὸς ἄρκτον καὶ πλησίον τοῦ πολίσματος ὑπάρχουσιν ὁμοίαι τῆς εἰρημένη πηγῆ καὶ μετὰ τῆς διαφοράς ὅτι ἐκείνη μὲν ρεεῖ, αὗται δὲ στάσιμοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ὅλας διακρίνει βαρεῖα ὁσμή ὡς ὁ ἀνατολὸς ἐν πλοίοις ἐλαίων.

Ἄψητα στρώματα γαιανθράκων εὐρίσκονται ἐν τῇ ἡμίωρον νοτιοδυτικῶς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος κωμοπόλεως εἰς τὰ θεῖα γοργούνη καὶ πλάγια.

(93) Ἐδίδαξαν κατὰ τὸ 1890 ἐν Ἰωαννινοῦσι ὁ Μανασσῆς Λογοθετίδης, Κωνσταντῖνος Αναγνωστόπουλος, ἐγχώριοι ἀμφότεροι καὶ ἐπὶ δωδεκαετίαν διδασκουσὶν ἐν τῇ Περὶ αὐτῶν ἀξιεπαίνως. Βενοφῶν Χαρισιάδης ἐκ Βυζαντίου, Χαρίων Πανάδοπουλος ἐκ Βυζαντίου καὶ Μαρία Δουβλίδου ἐγχώρια (50+50+50+50+30 καὶ παιδοτρίβης 20 λ.) ἐν Περιστάσει ὁ Δημήτριος Βαλασάδης Κυζικηγός, Θεόδωρος Χριστοῦ δουλιδῆς ἐκ Κουτσουφῶν, Θεόδωρος Καραθεοδώρου ἐγχώριος, Ἀναστασία Στυλιανοῦ καὶ Παιγενεῖα Παναγιωτίδου ἐγχώριοι (60+58+34+40+40) ἐν Ἡρακλείῳ ὁ Ὀδυσσεύς Ὀρφανίδης ἐγχώριος, Ἀριστείδης Γεωργίου καὶ Εὐφροσύνη Ὁ. Ὀρφανίδου (40+20+30) ἐν Καλαμίτῃ ὁ Κοσμάς Παπαϊωάννου, ἐγχώριος ἐν Πλατάνῳ ὁ Παναγιώτης Εὐγενίδης, ἐγχώριος ἐν Πτέρνῃ ὁ Μιλτιάδης Ἰω. Καλλικρατιεύς.